

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Atlas minor Gerardi Mercatoris

Mercator, Gerhard

Amsterodami, 1610

Bituricensis ducatus

[urn:nbn:de:bsz:31-118360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-118360)

Regio.
Situs.

Solifertilitas.

Imperium majorem.

Orbis.

Bituricum vel *Bituricensis Ducatus*, *Duché de Berry*, qui in nostra Methodo sequitur, ab Septentrione Soloniam Inferioris Belsiæ partem, a qua Caris fluentis determinatur; ad Ortum Hurepenfes, Nivernenses, & Borbonios respicit, constituente hic limitem Rivulo, cui nomen *la Faye*: qua Meridies est, Lemoices habitant, ubi *Cyoreflus*; qua Occidens Pictones & Turones a quibus fluviolo, qui *Clery* vulgo, separatur. Segetum est fertilissima, Vini rerumque aliarum ad vitam cultumque necessarium. Inprimis Pecore abundat, quod ab Incolis per universam distrahitur Galliam. Domicilium hic olim *Biturigibus*, quos *Cubi* scribunt cognominatos Strabo, Ptolemæus, alii. *Bituriges* enim Galliarum Populi, duplices erant, cognominatis distincti, *Bituriges Cubi*, quorum Metropolis *Avaricum*, Primæ Aquitaniæ; *Bituriges Vibisci* aut *Vivisci*, quibus primaria Vrbs *Burdigala*, Secundæ Aquitaniæ. Vtraque Civitas libera sub Romanis, teste Plinio, *Civitas Bituricum* vel *Betovigorum* Notitiæ Provinciarum, in Aquitania prima vel Sexta Viennenfi. De Gentis appellatione multa Ioannes Calamæus qui *Bituricum* Historiam sex libris complexus est.

Principatum apud Francos Hugone Capeto tenente, *Biturigibus* præerat nomine regio Gotefridus. Ab eo originem traxisse perhibetur *Harpinus*, qui ab Rege Henrico I. emit *Comitatum Bituricum*. Hic non multo post accingens se ad expeditionem Palæstinæ cum aliis Principibus, eundem Coronæ utendum vendidit *Philippo I.* Aliquot post annis Apennagii jure *Comitatum* in *Ducatum* dignitatem tunc evectum obtinuit a Patre *Joanne Valesio* Francorum Rege *Joannes Valesius*: quo sine Prole mascula mortuo, Ducatus ad Regnum rediit. Adsignatus est postea *Joanni Caroli VI*, qui numerosa prole gravatus erat, Filio. Hic, quum *Æneas* obiisset, successorem reliquit *Carolus*, Fratrem, qui Rex Francorum inauguratus Sponsalibus, quæ inter Henricum Angliæ Regem & Catharinam ipsius Germanam contracta jam ante fuerant, insuperhabitis, quum ei major Regni pars ab Anglis esset erepta, per ludibrium *Bituricum* Rex fuit appellatus. Patri *Carolo* subrogatus est *Carolus*, Ludouici XI Francorum Regis Frater. Post eum *Margareta*, Regis Franciæ soror, nupta primo *Carolo Alençonio* Duci, deinde Henrico Albretano Navarræ Regi, *Ducatum Bituricum* ab Fratre in Usam fructum accepisse scribitur. *Margareta* denique, ejusdem Franciæ Regis filia, *Bituricum* accepisse traditur ab Fratre Henrico II, quum nuberet *Emanueli Philiberto* Allobrogum Principi. Primariam ejus urbem *Cæsar*, *Antoninus* & alii *Avaricum* vocant, quæ nunc vernacule *Bourges*. *Bituriga* *Antimiano* & aliis. Dicitur & *Biturica*, *Biturica*, *Bituriga* Vrbs, & *Biturica* civitas. *Avaricum* quidam dictum volunt ab *Eura* flumine, quo alluitur. Locata est in agro perquam amæno; qui non modo Frumentorum omnium & Leguminum, verum etiam Vinorum præstantissimorum, Pecorum, Volucrum, & quorumcunque fructuum feracissimus. Quatuor beata est Rivulis qui vulgo *Anfron*, & *Aurotte* ab una; *Ture* & *Molon* ab altera fluentes parte. Quis condiderit, ut pleraque alia Opida, incertum est. Veteris paulo sequior, quam Hodiernæ, Vrbs fuit situs. Ad Paludes scilicet vergebat, cujus etiam nunc cum admiratione visuntur Muri, propemodum integri, solidissima materia, ut passim Veterum Romanorum Opera, constructi: Initium capiunt

capiunt ab Turri, quam *Magnam* vocant, pergentes per medium D. Stephani Templum, Plateam D. Iohannis Campestris, portamque Gordianam usque ad Novam, cui olim ab S. Andrea nomen; inde per Plateam Amphitheatri, vulgo *des Arenes*, se ad Portam Turonensem extendunt; hinc autem, porrecto ambitu versus Portam D. Pauli, paullatim Turrim, quam dixi, repetunt. Postea prolatis varie Pomœriis ita fuit hæc Vrbs amplificata ab Carolo Magno & aliis; ut jam nunc cum maximis & munitissimis Galliarum Civitatibus contendat; formam habens oblongam, amplissimam & spaciosissimam. Munita est octoginta editis crassisque *Turribus*. Inter eas principem tuetur locum quam antea *Magnam* dixi appellatam, vernacule *la Grosse Tour*, ab insolita crassitudine, Minoribus undique *Turribus* Muroque & fossis profundissimis, Philippo 11, Augusto Galliarum Rege circa annum 1100 curante, cincta: Forma est rotunda, magnæ altitudinis. Aliam omnino simile fuisse ajunt, sed ditutam; a binis *Turribus* *Bituribus* nomen inditum fabulantes. Et laudat antiqui Grammatici carmen Calameus:

Turribus a binis, inde vocor Bituris.

Hæc talia patior aliis persuasa magis, quam mihi. Septemdecim hic sunt *Ecclesie* quas *Collegiatæ* vulgo vocant: Septemdecim *Parochie*. Hæc urbs *Archiepiscopalis* fulget *Sede*: sua floret *Academia*, cui nulla per totam Galliam par; Doctissimorum Virorum genitrix & Emporium. Viget in ea maxime Iurisprudentia, quam ibi profecti sunt Professores excellentissimi. Est autem *Avarici*, summæ totius Ducatus Tribunal, cui præsidet Monarcha Biturigum, qui vulgo *le Bally de Berry*. Ad hunc devolvuntur omnes appellationes cum a Prætoribus Urbano, tum ab omnibus finitimorum aliorumque Territorii Bituricensis Locorum Magistratibus. Habet autem Præfectus Bituricensis sub se Metropolim ipsam *Avaricum* & v. Diceceses *Issoudun, Dun le Roy, Vierzon, Mehun, Concreffault*. Metropoli ad hærentur, Comitatus, *Sancerre* & *S. Aignani*, Baronia *Montfaulcon*: Castellaniaz, fere xl. *Sancerre* quidam arbitratur dictam ab *Cere*, quæ ibi culta perhibetur: tanquam *Sacrum* vel *Sacellum Cereis*. Doctiores Latine scribentes huiusmodi Etymologiam averfati *Xanthodorum* vocant. Comitatus gaudet titulo, qui anno 1100 permutatus cum *Bellocensibus*. Arctissimam sustinuit Sancerre obsidionem anno 1100: famem passam seivam, ut post devoratos a vide Canes, Feles, Equos, Glires, Mures, Talpas: post consumpta, Cornua, Corum, Pergamenas & similia, ne excrementis quidem Carnibusque humanis fuerit parcitum. Parent ipsi Castellaniaz *Sancerres, Beaufeu, Chapelle d'Anguillon, le Châtel de Boncard, Jalonges, Tarensy, Verdigny, Menesme, Charvromay, Brie*, & alia. *S. Aignan* nomen habet ab S. Amano Episcopo. Baronia *Montfaulcon* Latine sonans *Montem Falconis*, complectitur Dominia *Baugy & Gron, item la Fane, Lyvron, Cony, Villabon, Sewy, Marcilly, Monnay, Farges, Avar, Saligny, Percigny, Cru, Lassax, Boisboson, Nussensent Villiers, Compoz*. Castellaniaz denique nominantur

BITURICENSIS DVCATVS.

249

minantur *Ays d'Anguillon, Sury en Vaux S. Soulange, S. Palais, la Salle du Roy, Bueil, Quantilly, Pomorigny, Francheville, la Chapelle, Nancay, Doye, Levreux, Beaulieu, Brecey, Beugy, S. Fleurant, Neufvi sur Baranion, Morthonnier, Marmaignes, Maubranche, S. Ursin, Tilloy, Brilliers, Vatan, S. Saur, Lury, Estrechies, Maulpas, Ville-neufve, S. Crapaix, Aseilly, Jussy le Chaul-tier, la Corne, les Charzes, Vauvillies, les Cloyes, Bonge.* Hæc de Metropoli latissimæ ejus Jurisdictione: reliquæ Dioceses sunt *Yssouldun Regia Civitas & Baillivatus, qui sub se habet Baronias Chasteauroux, Gracay, Ceracay, S. Severe, Lynieres, cui adnexa est Castellania Rezay: Argenton, in qua Revennis Senescallatus & Servignee Præfectura.* Castellaniæ vero numerantur *Bourssac, Chasteaen, Meillant, Mareul, Nefy S. Sepulchre, Rully, Pauldy, Mussy, Cahors, Perouse, Chastellet, Masseurre, Augrande, S. Chartier, le Palleteau, Bommeres, Moche, Fully, Voullon, la Ferté, Nohant, Ville Dieu, Chastre & Charroux.* *Dunum Regium, Dun le Roy, cui subsunt Castellaniæ præter alias Prædictæ Callant, Baronia: Chasteau-neuf, ad Carim, S. Julian. Vierzon, Civitas Regia & Diocesis sub se habens Dominia Champre, Matte d'Aisy, Saragosse, Brvay, Mery.* *Mehun* jus dicit Castellaniis *Love & Foicy. Concreffault* sive *Concouffault* sub se habet *Vailly, Argeray, Clemon, Beau-jeu.* Fluminibus hæc regio partim rigatur, partim alluitur: *Ligeri, Souletra, Awrona, Cherre, Theone, Indro, Creusa,* ac nonnullis aliis ignobilioribus rivulis. Montes hic nulli celebres. Silvis hinc inde conspergitur regio, quarum præcipuæ sunt *Silva Roberti, & Lacenna Silva.* Ad Opera publica & privata venio. Avarici præter triginta quatuor Ecclesias de quibus supra dixi: sunt Cœnobîa quatuor *Ordinum Mendicantium*: duæ *Virorum Abbatia,* una *S. Sulpicii* potens & dives extramuranea: altera intra Urbem *D. Ambrosii* valde etiam dotata: tres *Mulierum.* Extructum ibi non ita pridem fuit a pio Magistratu *Prochodochium,* Pauperibus aliisque adflictis alendis consecratum. Inter splendida *Edificia,* quorum magnus semper hic fuit numerus, primum agmen ducit *Domus Jacobi Cordi,* qui vixit tempore Caroli v i i, superba & sumptuosa. Sunt & *Ædes Almonorum,* qui quondam Regiæ Gazæ præfuerunt, antequam Nundinæ quæ ibi maximo Peregrinorum concursu celebrari solitæ, Lugdunum transferrentur. Infinita monstrantur hic cum intra tum extra Muros Veterum *Edificiorum* elaborati operis & materiæ præstantis Rudera: multa & quotidie eruuntur, præsertim ex Fossâ Arenarum, uti vocant; ubi quondam *Amphitheatrum.* Archiepiscopus *Bituricensis, de Bourges,* hos habet suffraganeos Episcopos: *Claremontensem, Clermont: Rutensem, Rodes: Lemoicensem, Lymoges: Menatensem, Mende: Albigensem, Alby: Cadurcensem, Cahors: Castrensem, Castres: Tuclensem, Tulles: S. Flori, S. Flour: Ancienfis, le Puy* est exemptus.

Flumina.
Silva.
Opera publica

I i

Pictonium